

Benedicció de parelles en situació irregular

Comentari a la declaració *Fiducia Supplicans*

Joaquim González-Llanos¹

El Dicasteri per la Doctrina de la Fe va publicar amb data del passat 18 de desembre la Declaració 'Fiducia Supplicans', aprovada pel Papa Francesc, que dóna llum verda als pastors perquè puguin beneir aquelles parelles que viuen en situació irregular (parelles civils no casades canònicament, parelles de fet, de persones del mateix sexe, divorciats tornats a casar, etc.), tot i que fora de celebracions litúrgiques.

Crida l'atenció que la Declaració *Fiducia Supplicans*² es publiqui després que, dos anys abans, la Congregació per la Doctrina de la Fe (CDF) publiqués un *Responsum ad dubium*³ sobre el mateix tema aplicat en aquell cas a les unions de persones del mateix sexe i aparentment en sentit contrari.

Un canvi de doctrina o un aprofundiment?

En aquest *Responsum* s'afirmava que no és lícit impartir una benedicció litúrgica a les relacions que impliquen una praxi sexual fora del matrimoni, com són les unions de persones del mateix sexe, alhora que en aquest text se subratllen la presència d'elements positius en aquestes relacions, però no que això justifiqui aquestes relacions ni faci lícita una benedicció eclesial. La raó que es dóna és que aquests elements es troben al servei d'una unió no ordenada al disseny de Déu. Afegia que "la comunitat cristiana i els pastors estan cridats a acollir amb respecte i delicadesa les persones individuals amb inclinacions homosexuals que manifestin la voluntat de viure en fidelitat als designis revelats per Déu, així com els proposats per l'ensenyament eclesial, però declara il·lícita tota forma de benedicció que tendeixi a reconèixer les seves unions". I conclou: "Per aquests motius, l'Església no disposa, ni pot disposar, del poder per beneir unions de persones del mateix sexe en el sentit anteriorment indicat"⁴

Quin canvi hi ha hagut? Per què aquesta nova Declaració? Hi pot haver algun "altre sentit" on càpiga algun tipus de "benedicció"? Ho explica la Presentació: "Durant l'estudi de la matèria objecte d'aquest document, es va donar a conèixer la resposta del Sant Pare als *Dubia* d'alguns Cardenals, que va aportar precisions importants per a la reflexió que ara s'ofereix aquí, i que representa un element decisiu per al treball del Dicasteri". De manera que, amb motiu de la resposta a un dels *Dubia*, hi ha hagut un desenvolupament doctrinal i pastoral: "com en la ja esmentada resposta del Sant Pare als

Dubia de dos Cardenals, aquesta Declaració es manté ferma a la doctrina tradicional de l'Església sobre el matrimoni, no permetent cap mena de ritu litúrgic o benedicció similar a un ritu litúrgic que pugui causar confusió. Això no obstant, el valor d'aquest document és oferir una contribució específica i innovadora al significat pastoral de les benediccions, que permeti ampliar i enriquir la comprensió clàssica de les benediccions estretament vinculada a una perspectiva litúrgica" (Presentació).

Vegem a poc a poc els diferents elements que intervenen en aquesta Declaració. En primer lloc, al n. 2 del *Dubium* que origina aquesta intervenció, es qüestiona "l'afirmació que la pràctica difosa de la benedicció de les unions entre persones del mateix sexe concordaria amb la Revelació i el Magisteri (CCC 2357)".

Segons la Revelació Divina, testificada a la Sagrada Escripura, que l'Església "d'acord amb el manament diví i amb l'assistència de l'Esperit Sant, ho escolta amb amor, ho guarda santament i ho explica amb fidelitat" (*Dei Verbum* 10): "En el principi" Déu va crear l'home a imatge seva, creà l'home i la dona i els va beneir perquè fecundessin (cf. Gn 1,27-28), per la qual cosa l'apòstol Pau ensenya que negar la diferència sexual és conseqüència de negar al Creador (Rm 1,24-32). A partir d'aquí, es planteja la qüestió: *Pot l'Església derogar aquest "principi", considerant-lo en contra del que ensenya 'Veritatis Splendor' (n. 103), com un mer ideal i acceptant com a "ben possibles" situacions objectivament pecaminoses, com les unions entre persones del mateix sexe, sense faltar a la doctrina revelada?*

Resposta del Papa Francesc

La resposta del Sant Pare a aquesta qüestió és molt matisada:

- a) L'Església té una concepció molt clara sobre el matrimoni: una unió exclusiva, estable i indissoluble entre un home i una dona, naturalment oberta a engendrar fills. Només a aquesta unió l'anomena "matrimoni". Altres formes d'unio només ho fan "de manera parcial i anàloga" (*Amoris laetitia* 292), per la qual cosa no es poden anomenar estrictament "matrimoni".
- b) No és una mera qüestió de noms, sinó que la realitat que anomenem matrimoni té una constitució essencial única que exigeix un nom exclusiu, no aplicable a altres realitats. Sens dubte és molt més que un simple "ideal".
- c) Per aquesta raó l'Església evita tota mena de ritus o de sacramental que puguin contradir aquesta convicció i donar a entendre que es reconeix com a matrimoni una cosa que no ho és.

d) Això no obstant, en el tracte amb les persones no cal perdre la caritat pastoral, que ha de travessar totes les nostres decisions i actituds. La defensa de la veritat objectiva no és l'única expressió d'aquesta caritat, també feta d'amabilitat, de paciència, de compressió, de tendresa, d'alè. Per tant, no podem erigir-nos en jutges que només neguen, rebutgen, exclouen.

e) Per això la prudència pastoral ha de discernir adequadament si hi ha formes de benedicció, sol·licitades per una o diverses persones, que no transmetin una concepció equivocada del matrimoni. Perquè quan es demana una benedicció, s'està expressant una comanda d'auxili a Déu, un prec per poder viure millor, una confiança en un Pare que ens pot ajudar a viure millor.

f) D'altra banda, si bé hi ha situacions que des del punt de vista objectiu no són moralment acceptables, la mateixa caritat pastoral ens exigeix no tractar sense més ni més de "pecadors" altres persones la culpabilitat o responsabilitat de les quals pot estar atenuada per diversos factors que influeixen en la imputabilitat subjectiva (cf. Sant Joan Pau II, *Reconciliatio et Paenitentia*, 17).

g) Les decisions que, en determinades circumstàncies, poden formar part de la prudència pastoral, no s'han de convertir necessàriament en una norma. És a dir, no és convenient que una Diòcesi, una Conferència Episcopal o qualsevol altra estructura eclesial habiliti constantment i de manera oficial procediments o ritus per a tot tipus d'assumptes, ja que tot allò que forma part d'un discerniment pràctic davant una situació particular no pot ser elevat a la categoria de norma", perquè això "donaria lloc a una casuística insuportable" (*Amoris laetitia* 304). El Dret Canònic no ha de ni pot abastar tot, i tampoc no ho han de pretendre les Conferències Episcopals amb els seus documents i protocols variats, perquè la vida de l'Església corre per moltes vies a més de les normatives.

Paga la pena llegir amb deteniment aquesta resposta del Papa Francesc, ja que ret compte del seu enfocament pastoral i d'acolliment a aquestes parelles. La Declaració *Fiducia Supplicans* autoritza a sacerdots ordenats a impartir les noves benediccions *no litúrgiques* a parelles en situacions irregulars i a parelles del mateix sexe que mantenen relacions sexuals.

Aquesta apertura es considera que no contradiu els ensenyaments del magisteri precedent ja que no considerava aquest tipus de benediccions.

Les benediccions no litúrgiques

Són les benediccions que les persones demanen de manera espontània al sacerdot i que són valorades, des del punt de vista de la pastoral popular, “com a actes de devoció que troben el seu lloc propi fora de la celebració de l'Eucaristia i dels altres sacraments [...]. El llenguatge, el ritme, el desenvolupament i els accents teològics de la pietat popular es diferencien dels corresponents de les accions litúrgiques”. Per aquesta mateixa raó “cal evitar afegir maneres pròpies de la *celebració litúrgica* als exercicis de pietat que han de conservar el seu estil, la seva simplicitat i el seu llenguatge característic”⁵ (n. 24).

Aquesta petició mostra que els qui la demanen es troben “necessitats de l'acció salvífica de Déu en la seva història” i que reconeixen l'Església “com a sacrament de la salvació que Déu ofereix” (n. 20). Com explica més endavant, “aquestes formes de benedicció expressen una súplica a Déu perquè concedeixi aquells ajuts que provenen dels impulsos del seu Esperit —que la teologia clàssica anomena ‘gràcies actuals’— perquè les relacions humanes puguin madurar i créixer en fidelitat al missatge de l'Evangeli, alliberar-se de les imperfeccions i fragilitats i expressar-se en la dimensió cada vegada més gran de l'amor diví” (n. 31).

És cert que són les gràcies actuals les que fan possible la conversió. “El Decret del Concili de Trento de la justificació insisteix fortament en el primat de la gràcia divina, i si també parla de la resposta humana i de la transformació interior de l'home no és per reduir o limitar el valor de la gràcia, sinó a l'inrevés, per veure-la també activa a la nostra cooperació. És sempre decisiva la primacia de l'acció divina”⁶. Suplicar aquesta gràcia, com es veu, és molt lloable.

Cal extremar la prudència per distingir clarament els ritus litúrgics. La “prudència i la saviesa pastoral poden suggerir que, evitant formes greus d'escàndol o confusió entre els fidels, el ministre ordenat s'uneixi a la pregària d'aquelles persones que encara que estiguin en una unió que de cap manera pot parangonar al matrimoni, volen encomanar-se al Senyor i a la seva misericòrdia, invocar la seva ajuda, deixar-se guiar cap a una comprensió més gran del seu disseny d'amor i de vida” (n. 30).

Als comentaris teològics que han seguit la Declaració es discuteix si aquestes benediccions no litúrgiques són *sacramentals* en l'accepció del Catecisme de l'Església Catòlica⁷. En la resposta als *Dubia* dels cardenals diu el Papa que no⁸. Als *Praenotandae* del ritual *De Benedictionibus* diu que les Benediccions incloses en aquest ritual “són accions litúrgiques”⁹, i aquestes sí que són sacramentals.

La subsegüent nota de premsa del Dicasteri per la Fe

És sabut que hi va haver reaccions de diversos tipus després d'aquesta Declaració. El Dicasteri per la Fe va publicar uns dies després, el 4 de gener del 2024, una nota de premsa sobre la recepció de *Fiducia supplicans* per ajudar a clarificar la Declaració. Es refereix principalment a la recepció pràctica: “alguns bisbes s'expressen sobretot pel que fa a un aspecte pràctic: les possibles benediccions a parelles irregulars. La Declaració conté la proposta de benediccions pastorals breus i simples (no litúrgiques ni ritualitzades) a parelles (no a les unions) irregulars, tot entenent que són benediccions sense forma litúrgica que no aproven ni justifiquen la situació en què es troben aquestes persones” (Nota, n. 2).

La nota de premsa assenyalava que la veritable novetat del document és «la invitació a distingir entre dues formes diferents de benediccions: 'litúrgiques o ritualitzades' i 'espontànies o pastorals'» (Nota, n. 4) —Distinció a què hem al·ludit més amunt. Per distingir-les suggereix tenir cura d'alguns aspectes pràctics: que siguin breus (10 o 15 segons), sense posar condicions, que no es facin alhora que els ritus civils d'unió, ni tampoc en connexió amb ells, ni amb les vestimentes, els gestos o les paraules pròpies d'un matrimoni. “S'entén, per tant, que no s'hauria de fer a un lloc destacat del temple o davant de l'altar perquè això també crearia confusió” (Nota, n. 5).

Recepció posterior a la nota

Tot i aquesta nota hi ha hagut reaccions en contra de la Declaració. A més de certa premsa catòlica, les que més s'han afirmat que no posaran en pràctica aquestes benediccions són diverses Conferències episcopals africanes. Aquesta excepció ja la preveia la nota esmentada: “Si hi ha legislacions que penalitzen amb la presó, i en alguns casos amb tortures i fins i tot la mort, pel sol fet de declarar-se gai, s'entén que seria imprudent una benedicció”¹⁰.

Un exemple d'aquesta oposició a l'aplicació de la Declaració és la de l'exponent més destacat dels bisbes africans, el cardenal Fridolin Ambongo Besungu, arquebisbe de Kinsasa i president dels bisbes d'Àfrica i Madagascar, qui ha ratificat “fermament” una “adhesió infrangible” de les conferències episcopals africanes al Papa Francesc. Però, alhora, ha apuntat que a l'Àfrica no es poden fer les benediccions extralitúrgiques de parelles homosexuals i en situació irregular que proposa la declaració *Fiducia supplicans* “sense exposar-se a l'escàndol”.

Segons ell, “el llenguatge de *Fiducia supplicans* continua sent massa subtil perquè ho entengui la gent senzilla. Així mateix, és molt difícil convèncer que les persones del mateix sexe que viuen en unió estable no reclamen la legitimitat del seu estat”, continua la missiva. Per això, “en general, les

conferències episcopals prefereixen —sent cada bisbe lliure a la seva diòcesi— no impartir benediccions a parelles del mateix sexe. Aquesta decisió és deguda a la preocupació per la possible confusió i l'escàndol al si de la comunitat eclesial”, explica el cardenal Ambongo. “En el nostre context això causaria confusió i estaria en contradicció directa amb l'ètica cultural de les comunitats africanes”. Al final, anima el clergat a “oferir una pastoral d'acolliment i suport, especialment a les parelles en situació irregular”.

¹ Doctor en Teologia. Subdirector de Temes d'avui.

² https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_ddf_doc_20231218_fiducia-supplicans_sp.html. Accés 21 de gener de 2024

³ Cfr. Congregació per la Doctrina de la Fe, «*Responsum*» ad «*dubium*» de *benedictione unionem personarum eiusdem sexus et Nota esplicativa*, AAS 113 (2021), 431-434. https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20210222_responsum-dubium-unioni_sp.html. Accés 21 de gener de 2024

⁴ La cursiva és meua.

⁵ Congregació pel Culte Diví i la Disciplina dels Sagraments, *Directorio sobre la piedad popular y la liturgia. Principios y orientaciones*, Llibreria Editrice Vaticana, Ciutat del Vaticà 2002, n. 13.

⁶ Ladaria, L. en *Diccionario de Teología. Voz “Gracia”*, Eunsa, Pamplona 2006.

⁷ Cfr. nn. 1667-1676.

⁸ Cfr. *supra* resposta a pregunta 2 c).

⁹ N.16

¹⁰ N.2